

Небојша Р. Кузмановић^[1]

Архив Војводине
Нови Сад (Србија)

УДК 329.12:929 Милетић С.
Оригинални научни рад
Примљен: 23.2.2026.
Прихваћен: 1.4.2026.
doi: 10.5937/napredak7-65121

Словачки заноси Светозара Милетића

Сажетак: Аутор указује на везе које су током година активног политичког деловања Светозара Милетића постојале између њега и других немађарских народа са угарског државног простора, са посебним акцентом на Словаке.

Настојећи да покаже константност ових веза, аутор указује како на значајне биографске податке из Милетићевог живота, тако и на важне политичке моменте у којима на историјску сцену као Милетићеви пријатељи ступају и национално свесни Словаци, његови пријатељи, сарадници, али и они који лично бирајући смрт доказују верност заједничкој словенској борби за националну еманципацију.

Најзначајнија фигура словачког националног препорода Људевит Штур у фокусу је истраживања будући да је пресудно утицао на политичко формирање будућег српског војвођанског првака.

Кључне речи: Светозар Милетић, Људевит Штур, Срби, Словаци, Угарска, Словени, јединство, слобода

Милетић је ушао у политичку историју као велики борац за народна права и слободу Срба, Словака и Румуна у некадашњој Угарској. Постао је врло популаран и омиљен у словачком народу, као што је и Штур био у српском. Његово име помињало се с великим поштовањем широм Словачке. Светозар Милетић и Ђорђе Стратимировић, вођа српских устаника у Војводини, постали су 1866. почасни грађани Мартина, где се и данас налази седиште *Матице словачке*.

Приликом насилног затварања Матице словачке 1875. године Милетић је као српски народни посланик у Угарском парламенту жестоко протествовао против тог чина. Његов протест се чуо и у европској јавности, а као знак поштовања и захвалности тих година су се по Словачкој делиле медаље са Милетићевим ликом (Крајчовић, 1970, str. 437).

Због залагања за права потлачених народа угарска власт је оптужила и осудила Милетића,

[1] kuzmanovic62@gmail.com; <https://orcid.org/0009-0002-9486-8523>

Светозар Милетић, литографија из 1867. године
Фото: Wikipedia

а као важан прилог српско-словачком братству Јожеф Шкултети (Jozef Škultéty) наводи жртву једног Словака. Наиме, Богослав Томашик, синовац Самуела Томашика, убио се да не би морао да буде тужилац на Милетићевом суђењу (Škultéty, 1927).

Најпознатији војвођански српски политичар Светозар Милетић провео је у Братислави три школске године. Две године је учио филозофију у евангеличком лицеју (1844–1846) и другу годину права у католичкој академији

(1847–1848). Милетић се школовао у Братислави у време када је српска омладина у Словачкој била најактивнија и када је Људевит Штур, духовни вођа словачког народа, био идејно и политички најагилнији.

Милетић је своје погледе формирао под непосредним утицајем Људевита Штура, каже Ковијанић (Ковијанић, 1976), и додаје: „Он му је био најсветлији узор. Својом природном обдареношћу, снажном енергијом и заносом, борбеним револуционарним духом, пожртвовањем у

борби за народна права и слободу, за уједињење југословенских народа, својим погледима на свет и циљеве људског живота, својим радом и проповедањем свеславенске узајамности, Светозар Милетић, братиславски Свеслав, подсећа неодољиво на свог великог братиславског учитеља Људевита Штура, одушевљеног следбеника и поборника свесловенских идеја Колара, Хомјакова и Мицкијевича. Он ће 60-их и 70-их година постати 'идол народа', као што је Штур био 40-их и 50-их година“ (Ковијанић, 1976, стр. 63).

Милетић је почео да пише песме у последњем гимназијском разреду. У *Будимско-џешићанском скоротечки* од 18. маја 1844. изашла је његова песма „Жалоспев при смрти Константина Маринковића“, у којој је ожалио свога професора веронауке и етике, „мудрог ментора“, који је својим ученицима „усађивао корен човечности“. На крају гимназијског школовања испевао је песму у десетерцу „Еклога или пастирска игра“.

Милетић је у Братислави наставио да пише песме које је објављивао у часописима. Тако му је *Српски народни лист* за 1844. (бр. 15) објавио песму „Милошев растанак“. Милетић у песми описује растанак Милоша Обилића са својом драгом уочи Косовског боја. Уређујући рукописни лист *Српски соко*, Милетић је у њему објавио више песама. Од њих је позната само једна, „Српском соколу“, уводна песма у првом броју листа (јануар 1846), коју је објавио Миша Димитријевић у *Бранику* за 1885. годину (бр. 5) (Ковијанић, 1976, стр. 41–42).

Као омладински песник Милетић се проучо својим песмама у *Славјанци* (1847). Тамо је објавио шест својих родољубивих и панславистичких

песама: „Славјанки“, „Стефан Душан Силни, цар српски“, „Вилински збор“, „Србији“, „Бродари“ и „Спасова ноћ“. Са великим заносом пева о Славенству, „Од Урала па до Татра Од Ладога па до Скадра“:

Ја сам Славјан српског рода,
У груди ми гори ватра,
За славјански живот нов.
О, Славјани, браћо драга,
Куцнуо је и наш час...

Ристо Ковијанић нас упознаје са чињеницом да му је цензор Суботић избацио следеће стихове:

Не иди к Лабу, ој Влаво,
Теци, теци у Дунаво...

Скршићемо нашег врага (Ковијанић, 1976, стр. 51).

Ено, из свег Славе краја
Бродарско се чује „ој!“
С Неве, Висле и Дунаја
И Влаве, где је спој
К Узајамности спаше Гори
Где се Славски чује збор
Будућности дајућ крој...

Исток пламти као зора,
То је славске звезде плам.

Песма „Спасова ноћ“ има 1.100 стихова, а испевана је у драмском облику. Символично је подељена у три певања, *Вече*, *Глуво доба* и *Зора*. У трећем певању прориче се будућност Словена,

у духу Штурових замисли и тежњи. Геније је од Грка и Римљана дошао ка Германима, од Германа ће ка Словенима:

Геније ће скоро доћи Славе, (Славије)
Овде сада јоште у повитку,
Будућности у првом расвитку...
.....
А последње још су слова ретка
И да звоне као загонетка,
Гениј Славе за њу носи кључе,
Сви народи да је света уче.

134 |

Милетић је почео да се бави политиком још у Братислави, где је дошао на чело српских омладинских кругова као заносни пропагатор свесловенских идеја. Као ђак још у Пожуну и уредник *Славјанке* – каже Скерлић – он је био душа ондашњег омладинског покрета српског, у Буни је ударио у Шајкашкој у звона на узбуну... Још 1864. године један мађарски министар изјавио је у парламенту за Милетићев Нови Сад, „да му та немирна српска варош задаје више главобоље но 24 жупаније словачке“ (Skerlić, 1987, str. 93). У време Милетићевих студија Братислава је била политички центар Угарске, где је Милетић привукао пажњу аустријске полиције *Пројласом* од 8. фебруара 1847, упућеном српској омладини да се окупи око *Славјанке*.

У писму Атанасу Јовановићу, које је Штур писао на српском језику „у Пожуну д. 17 / ... 848“, пише: „Драги Пријатељу у ових околностих долази наш драги брат Светозар Милетић, славјан најискрениј, у Беч, да тамо развиди све и особито садашње ваше намере и тежње. Реците му молим Вас све и поверите се му са свим. Знати

то за нас јест од велике важности...“ (Porović, 1925, str. 268)

Утицај Штура на младога Милетића био је велики, за њега је Штур био велики узор. То се види из писма од 21. фебруара 1856, које је Милетић написао Хацићу поводом Штурове трагичне смрти: „Неговање идеалног полета“, каже Милетић, „како у мени тако и у многим одабраним младићима српским захвалити имам Штуру... Штур ми је несрећном судбином својом после буне живи узор био, који је највише допринео да из света идеалитета и на пољу практичног живота помислим“ (Savić, 2015, str. 97). Штур је на Милетића имао „неизмерни уплив“, каже Михаило Полит-Десанчић (Savić, str. 94).

Чим је дошао у Братиславу млади Милетић се са великим ентузијазмом укључио у свесловенске идеје које је Штур пропагирао. На његове словенске идеале имала је утицај традиција која је била утемељена у Новосадској гимназији, коју је водио Шафарик. Милетићева активност у Братислави испуњена је Штуровим идејама и свесловенским мислима, а то се види у његовим писмима, дописима и песмама. У њима он непрестано употребљава следеће термине: „син српског рода“ и великог „Славенског народа“. Милетић непрестано сања и пева о великој домовини „Мајци Славији“, „Слави“, „Савославији“, од Урала па до Скадра. „То је Коларова „Všeslawie“, „włast naše“, Штурова и свих штуроваца „Všeslavia od Adrie po Ural“, Хоџина „Sláva Matka, hviezda jasná“ из омладинског алманаха *Plody* (1836), иста Милетићева мајка „Слава“, „звезда јасна“ и „бела зора“ из омладинске *Славјанке*, којој је Милетић дао име и у којој се потписао „Свеслав“, додавши га свом имену као симбол свог идејног стремље-

ња, као што је Штур узео име „Велислав“, Хурбан и Хоџа „Милослав“, а многи ватрени штуровци друга слична имена (Православ, Бојислав, Хорислав, Доброслав, Јелислав, Лубослав итд.), пише Ковијанић (Kovijanić, 1976, str. 153)

Штур је утицао и на политичку оријентацију младог Милетића. „Из Штурове школе изашао је, између осталих, и народни борац Светозар Милетић и знаменити научник Ђура Даничић“, каже Јожеф Шкултети (Škultéty, 1927, str. 93). „Што је српски народ у критичним тренуцима својим 19. века имао тако одлучног и безгранично несебичног вођу, који је био руковођен високом свешћу о опредељењу и позиву Српства и Словенства, заслуга је и великог Људевита Штура“, каже Мита Клицин (Mráz, 2015, str. 70).

Штур је био веома популаран и вољен у научним, књижевним и политичким круговима српске Војводине и ондашње Кнежевине Србије, па је тако изабран за члана Српског ученог друштва у Београду (садашња САНУ). Андреј Мраз

тврди да је за Штура било планирано „место професора политичких наука на Универзитету у Београду“ (Mráz, 2015, str. 70).

Штур је био и лични пријатељ с Јованом Хаџићем, другим Милетићевим меценом, а одржавао је везе с Београдом, Новим Садам и Карловцима, са Србима у Бечу и Пешти, с Вуком, кнезом Михаилом, Никанором Грујићем, Теодором Павловићем и другим истакнутим Славјанима (Jerković, XXX, str. 95).

Милетић је, следећи свог учитеља Штура, од 1866. до 1882. године у угарском парламенту одржао неколико значајних говора у којима је бранио права Словака. Најзначајнији је онај из 1868, под називом „Питање народности“, у којем је експлицитно бранио права да Словаци говоре на свом језику. Милетића су због његових прословачких залагања оптужиле мађарске власти и осудиле га на три године затвора. На тај начин је не само своју мисао, песме и идеје већ и себе у потпуности уградио у српско-словачку сарадњу и братство.

References/Литература

- Jerković, J. (1991). *Teodor Pavlović and the Slovaks*. In: *Serbian-Slovak literary and cultural relations*, 95–101. Novi Sad: Matica srpska. [In Serbian]
- Kovaček, B. (1991). *Serbian press about the ban on Matica slovenska*. In: *Serbian-Slovak literary and cultural ties*, 193–209. Novi Sad: Matica srpska. [In Serbian]
- Kovijanić, R. (1979). *Serbian Romantics in Slovakia*. Novi Sad: Matica srpska. [In Serbian]
- Kovijanić R. (1976). *Svetozar Miletić (in studies)*. In: *Proceedings of Matica Srpska for History*, 14, 153–157. Novi Sad, Matice srpska. [In Serbian]
- Kovijanić, R. (1967, 26th February). *Slovak Bohuslav Tomašik committed suicide to avoid having to accuse Svetozar Miletić of "high treason"*. *Politika*. Beograd: Politika. [In Serbian]

- Krajčovič, M. (1970). *Slovaks and united Serbian youth*. Novi Sad: Matica srpska. [In Serbian]
- Mráz, A. (2015). *Ludovít Štúr in the Slovenian life according to in 1849*. In: *Štúrov zborník*, 70. [In Slovak]
- Popović, P. (1925). *Two older letters, Miklošić's and Štúr's*. In: *Contributions to literature*, IV, 268. [in Serbian]
- Savić, Milan (2015). *Matula, Štúr and Slavs [in Slovak]*. In: *Štúrov zborník*, 366. 97, VI. [In Serbian]
- Skerlić, J. (1987). *Youth and Its Literature 1848-1871*. Beograd: Prosveta. [In Serbian]
- Škultéty, J. (1927). *Serbs and Slovaks*. Novi Sad, Letopis Matice srpske, 313, (1-3), 93-100. [In Serbian]
-

Nebojša R. Kuzmanović

Archives of Vojvodina
Novi Sad (Serbia)

136 |

Svetozar Miletić's Slovak Enthusiasms

Summary

The author points to the ties between Svetozar Miletić, throughout the years of his intense political activities, and other non-Hungarian nations from the Hungarian state area, with a special emphasis on Slovaks.

Trying to show the permanence of these ties, the author points both to the significant biographical data from Miletić's life and to important political moments when the historical scene witnessed the appearance of nationally conscious Slovaks, Miletić's friends, associates, as well as those who personally chose death to prove their loyalty to common Slavic struggle for national emancipation.

The most eminent figure of the Slovak national revival, Ludovít Štúr, is in the research focus since he had a crucial influence on the political formation of the future pivotal figure of Serbia/Vojvodina.

Keywords: Svetozar Miletić, Ludovít Štúr, Serbs, Slovaks, Hungary, Slavs, unity, freedom